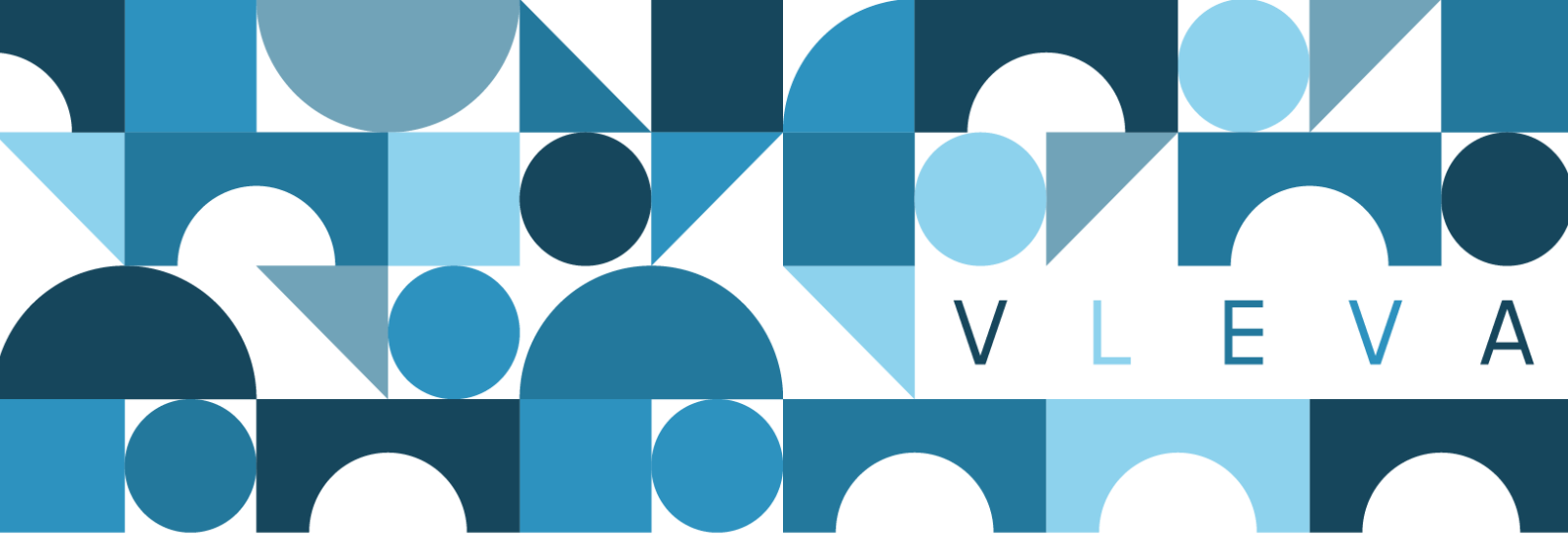

Monitor

EU-subsidies in Vlaanderen

2023

Voorwoord

De Europese programmaperiode 2021–2027 zit ondertussen in haar vierde jaar. Een uitgelezen moment om opnieuw de balans op te maken van hoe succesvol Vlaamse organisaties zijn in het verkrijgen van Europese subsidies. Dit rapport vormt het logische vervolg op de vorige EU-subsidiemonitor die de periode 2021–2022 in kaart bracht. Oorspronkelijk was het de bedoeling om deze monitor tweejaarlijks te actualiseren. Gezien het strategisch belang van deze informatie én de lopende voorbereidingen voor het volgende **Meerjarig Financieel Kader (MFK) na 2027**, publiceren we dit beknopt overzicht nu al, met de cijfers tot en met 2023.

In tegenstelling tot de vorige editie kunnen nu ook de **resultaten uit de structuurfondsen (EFRO Vlaanderen, Interreg en ESF)** meegenomen worden. Deze fondsen zijn traditioneel van belang voor Vlaanderen, zowel in termen van beschikbare middelen als in de brede waaier aan projecten die ze mogelijk maken. Door hun trage opstart in de beginjaren van de programmaperiode, bleven ze grotendeels onder de radar in de vorige analyse. Hun opname in deze editie biedt dus een **meer volledig beeld van de Europese middelen die naar Vlaamse actoren vloeien**.

De cijfers en analyses die we vandaag presenteren, tonen aan dat **Vlaamse spelers een actieve rol blijven opnemen binnen het Europese subsidielandschap**. Tegelijkertijd stelt deze monitor ons in staat om **tendensen te detecteren**: welke programma's trekken aan en wegen het zwaarst, waar blijft de participatie achter en welke domeinen bieden nog groeipotentieel? Die inzichten zijn cruciaal, niet alleen voor de korte termijn, maar ook met het oog op de onderhandelingen over het volgende MFK, waarin Vlaanderen zijn belangen scherp moet blijven bewaken.

Deze EU-subsidiemonitor is opnieuw het antwoord van VLEVA op de vraag van de Vlaamse overheid, zoals geformuleerd in onze samenwerkingsovereenkomst. Maar evenzeer is het een engagement naar onze leden en partners toe om op transparante wijze inzicht te geven in de impact van Europese financiering op Vlaanderen. Wij hopen dat dit overzicht u helpt om **strategisch te navigeren binnen het Europese subsidielandschap** en dat het een stimulans is om actief deel te nemen aan de opportuniteiten die Europa biedt.

Onze dank gaat uit naar alle Nationale Contactpunten (NCP's) en andere betrokken actoren die bijgedragen hebben aan deze publicatie. We hopen dat deze monitor u inspireert, informeert en aanzet tot actie. Zoals steeds staan wij met plezier ter beschikking om u daarbij te ondersteunen.

Jan Buysse
Algemeen directeur VLEVA

Subsidiewerking VLEVA

Jij vraagt, VLEVA antwoordt. Zo eenvoudig gaat het.

We loodsen je door de complexe richtlijnen en informatie van Europese fondsen. Zo ontdek je snel of jouw project in aanmerking komt voor subsidies. We brengen je in contact met de juiste personen en zoeken mee naar geschikte (Europese) partners.

Ben je op zoek naar een volledig overzicht van Europese subsidieprogramma's en -oproepen? Die ontdek je op <http://www.vleva.eu/nl/eu-subsidies>.

Contacteer het VLEVA-subsidieteam via subsidieteam@vleva.eu.

Inleiding

Het belangrijkste doel van deze tussentijdse EU-subsidiemonitor is inzicht geven welke Europese subsidieprogramma's (het meeste) gebruikt worden en hoeveel geld ze genereren. Tegelijkertijd geeft dit ook interessante informatie over mogelijkheden die nog onvoldoende worden benut en waar er nog kansen liggen.

Hoofdconclusie

Vanaf het begin van de programmaperiode 2021–2027 tot peildatum 31 december 2023 is bijna **3,9 miljard euro** aan Europese subsidies toegekend aan zowat **4.000 Vlaamse projecten** uit de diverse Europese subsidieprogramma's.

Disclaimer

De indeling van de Europese programma's die we in dit rapport hanteren in verschillende rubrieken is gebaseerd op: European Commission, Directorate-General for Budget, [*The EU's 2021–2027 long-term budget and NextGenerationEU: facts and figures*](#), Publications Office of the European Union, 2021.

Het monitoringsysteem is opgezet als een Vlaamse database, met als basis in Vlaanderen¹ gevestigde organisaties die Europese financiering ontvangen in de programmaperiode 2021–2027.

VLEVA benadrukt dat het monitoringsysteem een dynamisch en voortdurend evoluerend systeem is, dat sinds de start continu in ontwikkeling is. VLEVA onderlijnt hierbij de afhankelijkheid van informatie verstrekt door de databases van de Europese Commissie en/of de nationale contactpunten. We merken hierbij op dat

- informatie zeer verspreid zit
- gegevens en het detailniveau van informatie verschillen per EU-programma.

Het monitoringsysteem wordt voortdurend getoetst, waarbij VLEVA nauwe contacten onderhoudt met de beschikbare nationale contactpunten. Hierdoor kunnen ten allen tijde subsidiebedragen worden aangepast en kunnen eerder gemaakte categoriseringen worden gewijzigd. Dit stelt VLEVA in staat om een zo nauwkeurig mogelijk inzicht te geven in het tot dan toe verleende volume Europese financiering in Vlaanderen.

¹ Worden ook meegenomen:

- Organisaties gevestigd in Brussel met Vlaamse werking
- Niet-Vlaamse organisaties waarvan het project impact heeft op Vlaanderen

Stand van zaken

Inleiding

In **2023** werden bijna **1.200 nieuwe EU-projecten** goedgekeurd met Vlaamse participatie, goed voor **ruim 1,4 miljard** aan Europese subsidie.

Concreet betekent dit dat op peildatum 31 december 2023 de teller van goedgekeurde projecten voor Vlaanderen op **4.000 projecten** staat, waarbij in totaal bijna **3,8 miljard euro** aan Europese subsidie toegekend is aan begunstigen in Vlaanderen.

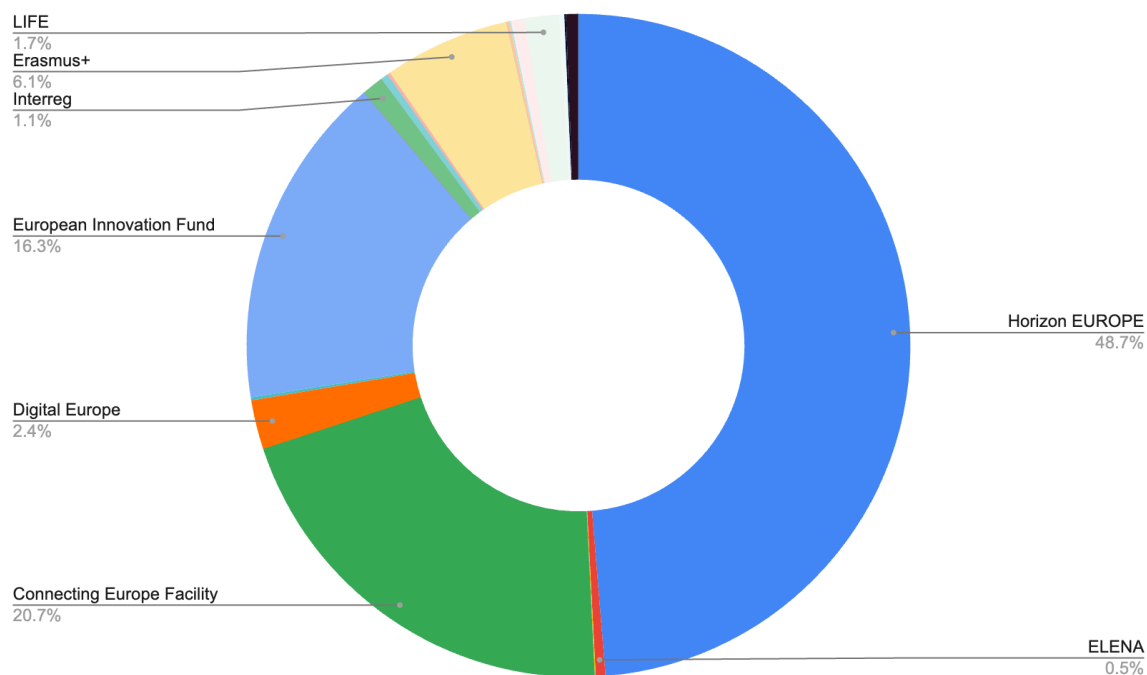
Euro's en aantal projecten naar programma

- In de **periode 2021–2023** genereren de projecten uit de **rubriek “Eengemaakte markt, innovatie en digitaal”** de meeste middelen voor Vlaamse partners. Bijna 75% van de in totaal toegekende Europese middelen aan Vlaamse partners komt uit deze rubriek. Hier is de impact van de programma's Horizon Europe (45%), CEF Transport, Digital en Energy (10%) en het Innovatiefonds (18%) overduidelijk.
- In de **rubriek “Cohesie, weerbaarheid en waarden”** wegen de middelen afkomstig uit de structuurfondsen op het resultaat met bijna 12 %. Deze komen uit:
 - EFRO Vlaanderen: 3,7%
 - De 6 Interreg-programma's: 2,4
 - ESF: 5,4

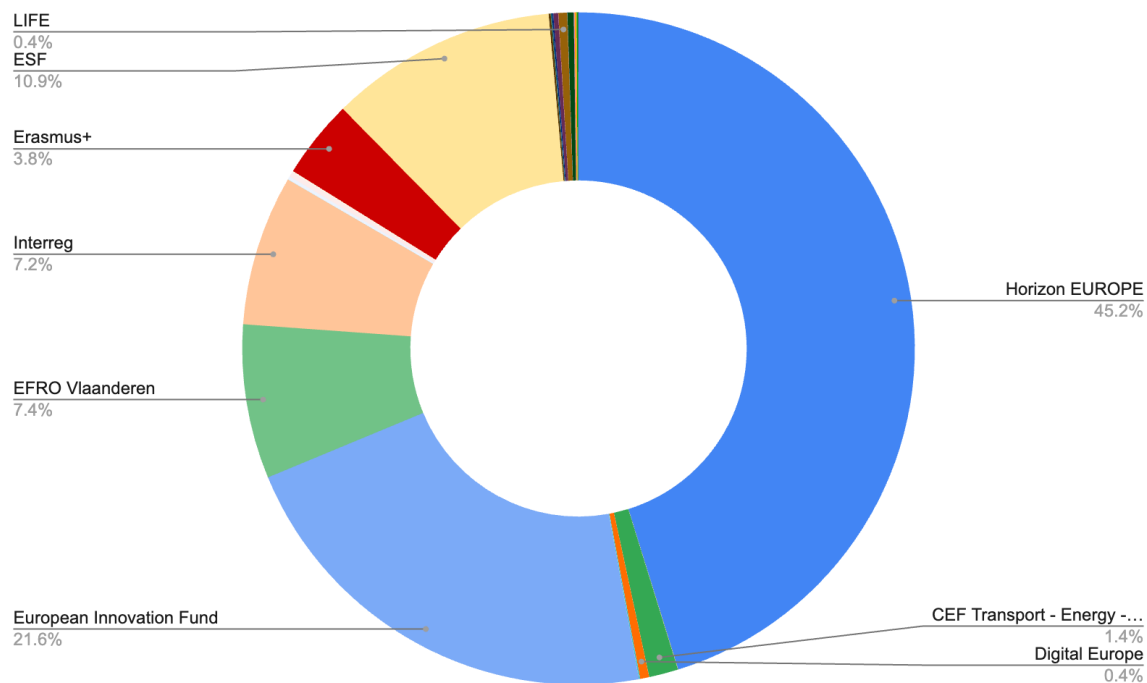
In deze rubriek weegt ook het Erasmus+-programma door met bijna 5%.

- In de **rubriek “Natuurlijke bronnen en omgeving”** scoren de Vlaamse projecten bovengemiddeld goed in het LIFE-programma. Alhoewel dit zich in de cijfers slechts laat zien op 1% van het totaal EU-subsidies naar Vlaanderen.
- De overige **20-tal programma's** verdelen samen het resterend percentage van het totaal:
 - Enkele voorbeelden die net wél boven 1% uitstijgen: **EU4Health, LIFE, Digital Europe**.
 - De meerderheid – zoals **Creative Europe, Single Market Programme, Europees Defensiefonds** – blijft **onder de 1%**.

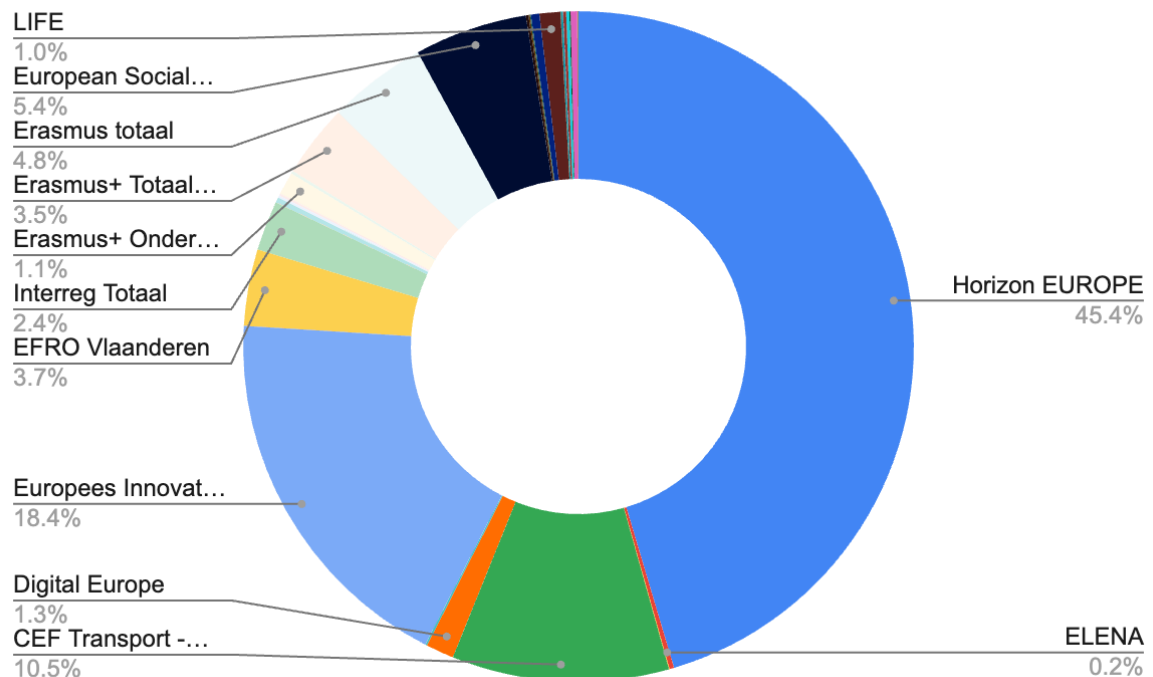
Figuur: Aandeel programma's naar euro in procenten - 2021-2022

Figuur: Aandeel programma's naar euro in procenten - 2023

Figuur: Aandeel programma's naar euro in procenten - totaal 2021-2023

Conclusies EU-subsidiemonitor 2023

Totaalresultaat – grootste ontvangers van EU-subsidies (2021–2023)

Een beperkt aantal programma's bepaalt het gros van de Vlaamse inkomsten uit Europese subsidies:

- **Drie programma's nemen samen bijna 75% van de totale EU-middelen voor hun rekening:**
 - **Horizon Europe:** ruim **€1,8 miljard**, verdeeld over bijna **1.900 projecten**. Vlaanderen bevestigt zijn voortrekkersrol in het Europese onderzoeksklimaat.
 - **Innovation Fund:** meer dan **€738 miljoen** voor 'slechts' **8 projecten** – zeer grote industriële projecten, typisch voor klimaat- en energie-innovatie.
 - **Connecting Europe Facility (CEF):** **€419 miljoen** – hoofdzakelijk voor grootschalige infrastructuurprojecten.
- De **structuurfondsen (EFRO, Interreg, ESF)** zorgen voor **circa 12% van de Vlaamse inkomsten**.
 - Deze programma's kenden een **sterke stijging in 2023** vanwege de vertraagde opstart van de programmaperiode 2021–2027.
 - **Interreg-programma's:** Vlaanderen participeert actief in verschillende Interreg-programma's.

- **Erasmus+** draagt bij met ongeveer **5% van de totale inkomsten** en blijft dus een belangrijke speler voor internationale samenwerking in onderwijs.
- De overige **20-tal programma's** zijn samen goed voor de resterend percentage van het totaal:
 - Enkele voorbeelden die net wél boven 1% uitstijgen: **EU4Health, LIFE, Digital Europe**.
 - De meerderheid – zoals **Creative Europe, Single Market Programme, Europees Defensiefonds** – blijft **onder de 1%**.

Tendensen & nieuwigheden – vergelijking 2023 vs. 2021-2022

Stijgers

- **EFRO, Interreg, ESF+** kennen een duidelijke boost in 2023 na de trage start in de nieuwe programmaperiode. Hier verwachten we nog een toename van de financiering naarmate er meer projecten worden goedgekeurd in 2024–2025.

Stilstand of achteruitgang

- **ELENA, Euratom** en enkele kleinere programma's vertonen opnieuw geen of nauwelijks instroom.
- Andere programma's zoals **Citizens Equality, Rights and Values programme (CERV), European Justice Fund** bleven stabiel of gingen erop vooruit.
- **CEF** lijkt zijn piek reeds achter de rug te hebben, met een deel van de middelen al toegekend in eerdere jaren.

Stabiele programma's

- **Digital Europe, Single Market Programme:** kleinschalig qua budget, maar stabiel in aantal projecten.
- **LIFE:** goede vertegenwoordiging met groeipotentieel, o.a. op vlak van natuur en circulaire economie.

Vlaanderen in Europees perspectief

Op basis van deze meest recente cijfers uit het CINEA dashboard (2021–2023), kunnen we concluderen dat Vlaanderen in de Europese programma's CEF, Innovation Fund en LIFE een sterke positie inneemt.

- **Innovation Fund:** Met een toegekende EU-bijdrage van **€738,9 miljoen**, goed voor **6,36% van het totale Europese budget**, scoort Vlaanderen ruim boven haar proportioneel aandeel in de Europese Unie ($\pm 2\%$). Dit bevestigt de **uitgesproken sterke positie van Vlaanderen binnen grootschalige klimaat- en energie-innovatie**. De hoge score is ongetwijfeld te danken aan de aanwezigheid van sterke industriële clusters zoals de chemie- en staalindustrie, havengebieden en een dynamisch cleantech-ecosysteem. Vlaanderen loopt hier **voorop in de Europese industriële transitie**.
- **CEF:** Vlaanderen haalt met **€419,7 miljoen 1,79% van het totale EU-budget** binnen voor het CEF-programma. Dit is **onder het verwachte aandeel**, al blijft het in absolute termen wel een

aanzienlijk bedrag. Een mogelijke verklaring ligt in de aard van CEF: het ondersteunt vooral **grote, grensoverschrijdende infrastructuurprojecten**, zoals spoorlijnen, energieverbindingen en waterwegen. Vlaanderen is relatief klein qua oppervlakte, wat de mogelijkheid voor dit soort grootschalige projecten beperkt. Daarnaast spelen veel van deze projecten zich af in grotere of perifere lidstaten. Nochtans namen Vlaamse projectpromotoren succesvol deel aan de CEF Transport-oproepen in 2021-2022. Uit die cijfers bleek dat Vlaanderen bovengemiddeld presteerde binnen dit programma. Dit benadrukte de kwaliteit van de Vlaamse aanvragen, ondanks de zware overbevraging van de oproepen. In 2023 was er een terugval in de Vlaamse projecten in het CEF luik voor transport.

- **LIFE:** correcte vertegenwoordiging (**2,19%**), maar hier liggen nog groeikansen. Vlaanderen is goed vertegenwoordigd in het LIFE-programma, met circa €31 miljoen uit 27 projecten. Dit succes is deels te verklaren door de deelname van ervaren Vlaamse organisaties die succesvolle LIFE-projectaanvragen indienen. Ten opzichte van andere lidstaten scoort Vlaanderen bovengemiddeld, waar Spanje en Italië de meeste projecten binnenhalen. Vlaanderen presteert dus degelijk in deze domeinen, maar hier ligt nog **groeipotentieel**. Zeker op het vlak van **natuurherstel, circulaire economie en duurzame landinrichting** kunnen Vlaamse actoren in de komende jaren nog meer middelen aantrekken.

Voor de evaluatie van Horizon Europe baseren we ons op de [Speurgids EWI 2023](#):

- **Horizon Europe:** *De cijfers geven aan dat Vlaanderen als kleine regio duidelijk **boven zijn gewicht** meespeelt in deze internationale competitieve omgeving. In de grote meerderheid van de onderdelen en in verschillende wetenschappelijke domeinen slagen de Vlaamse R&D-actoren erin om bovengemiddeld te scoren. De Vlaamse actoren positioneren zich daarmee als betrouwbare en essentiële partners in het Europese onderzoeks- en innovatiesysteem.*

*Allereerst scoort Vlaanderen als regio bijzonder hoog. Vlaanderen heeft historisch een heel sterke participatie in de kaderprogramma's en heeft deze positie nog verbeterd in Horizon Europe. Vooral de **universiteiten** hebben een sterke start genomen in Horizon Europe. Zo komen de Katholieke Universiteit Leuven en de Universiteit Gent op de eerste en vijfde plaats op de Europese ranglijst voor universiteiten. Ook de Strategische onderzoeksinstituten (SOCs) versterken hun positie. Vlaanderen blijft een duidelijke netto-ontvanger voor de kaderprogramma's, en scoort wat dit betreft structureel boven België als geheel.*

- *De Vlaamse organisaties hebben voor Horizon Europe een goed resultaat kunnen behalen voor Pillar 1, die zich richt op fundamenteel en strategisch basisonderzoek. Zowel bij het ERC als de MSCA scoort Vlaanderen bij de top. Daarmee sluit Vlaanderen aan bij de kopgroep lidstaten die een groot aandeel **basisonderzoek** uitvoeren binnen het kaderprogramma. Dit is opmerkelijk, omdat tijdens het vorige kaderprogramma, Horizon 2020, dit nog niet het geval was. Toen was de Vlaamse deelname relatief groter binnen het toegepaste onderzoek en was er een duidelijke afstand met landen zoals Nederland en Denemarken die sterker focusten op fundamenteel en strategisch onderzoek.*
- *In Pillar 2 staat Vlaanderen sterk in enkele thematische domeinen. Dit zijn **ICT, gezondheid, en voedsel en de bio-economie**. Voor deze thema's verwerven de universiteiten telkens een bovengemiddeld aantal deelnames en budgetten. Ook cluster 2, "**Culture, Creativity and Inclusive Society**", kan rekenen op bijzondere interesse van de Vlaamse actoren, en op een heel grote participatie. De grote vernieuwing van Horizon Europe is de introductie van Missions. Bij deze missies heeft Vlaanderen vooral een groot aandeel in deelnames en budget in de missies "**Soil**" en "**Oceans**".*

- *Binnen Pillar 3 is de deelname diverser. Bij sommige onderdelen, zoals de Pathfinder, is de activiteit van Vlaanderen sterk toegenomen. Maar sommige instrumenten, zoals de Accelerator voor KMO's, krijgen minder weerklank. De resultaten van het European Institute for Technology (EIT) zijn moeilijker te beoordelen voor Vlaanderen.*

Aanbevelingen

Vlaanderen toont sterke prestaties in verschillende Europese subsidieprogramma's, met name in CEF Transport en het Europese Innovatiefonds. Toch zijn er gebieden waar nog meer inspanningen nodig zijn om de positie te versterken en de aansluiting bij de Europese topregio's te behouden en/of te herwinnen.

Concreet:

- **Innovation Fund:** Blijf inzetten op **grote industriële demonstratieprojecten** rond klimaat & energie.
- **CEF:** Versterk projecten rond **energie-infrastructuur** via samenwerking met buurlanden.
- **LIFE:** Ontwikkel sterkere dossiers rond **biodiversiteit, klimaatadaptatie en circulaire economie**.
- **Diversificatie:** Verhoog de participatie in de brede waaier aan kleinere programma's waar Vlaanderen vandaag **onderbenut blijft**.